

Dlaczego

„Plebiscyt słów”?

Nasze myślenie realizuje się w języku. To – wydawałoby się – banalne zauważenie nie zawsze jest dla nas oczywiste. Dlatego też dziwimy się często, że pewne pojęcia wywołują zupełnie inne odniesienia, a co za tym idzie, także emocje, jeśli pomyślimy je i wypowiedziemy w języku polskim, niemieckim, francuskim czy włoskim. Nawet użycie jakiegoś dialektu dla wyrażenia określonych zjawisk nie będzie bez znaczenia, ponieważ często czyni rzeczywistość bliższą i bardziej zrozumiałą, choć jednocześnie zawężoną do określonego kręgu odbiorców, nauczonych od dzieciństwa kojarzyć konkretne rzeczy i zdarzenia z utrwalonymi pojęciami.

Toczone na polach bitew konflikty zbrojne mają w tle zawsze starcie kultur operujących określonymi językami. To w nich wypowiedziane słowa, takie jak np. ojczyzna, patriotyzm, wolność, będą miały odniesienia dające się pogodzić jedynie w warstwie definicji nominalnej, i to o bardzo ogólnym charakterze. W wymiarze wrażliwości opartej na referencji do świata wywołują jednak zupełnie odmienne emocje, czasem tak silne, że ktoś zaryzykuje własne życie, aby świat pomyślany w określony sposób miał odbicie w rzeczywistości, w jakiej pragnie żyć, pracować, wyznawać wartości, z jakimi się identyfikuje, oraz tworzyć.

Prezentowana wystawa o wymownym tytule „Plebiscyt słów” to kolejna propozycja Archiwum Państwowego w Opolu, współpracującego z Urzędem Miasta Opoli oraz Instytutem Śląskim, mająca na celu przypomnienie zorganizowanego w 1921 roku plebiscytu na Górnym Śląsku, którego wyniki były przyczyną wybuchu III powstania śląskiego. Poszczególne jej elementy przypominają o językach słyszanych sto lat temu na ulicach śląskich miast i wsi. Tym razem pragniemy przywołać z przeszłości fakt, że oprócz języka polskiego i niemieckiego, automatycznie kojarzonych ze środowiskami reprezentującymi skrajnie przeciwstawne racje stron konfliktu terytorialnego, używano języków, jakimi posługiwali się m.in. żołnierze wojsk stanowiących wsparcie dla Międzynarodowej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku z siedzibą w Opolu. Na czele tej angielsko-francusko-włoskiej Komisji stał Francuz, generał Henri Le Rond. Włochy reprezentował gen. Alberto De Marinis Stendardodi Ricigliano, a Wielką Brytanię – płk Harold Franz Passawer Percival. Na szczególną uwagę zasługuje przy tym decyzja akredytowania przez Stolicę Apostolską przy tym organie swego przedstawiciela w osobie abp. Achille Rattiego, późniejszego papieża Piusa XI. Ślady tej misji, w tym także zainteresowanie ze strony nuncjusza apostolskiego w Polsce terenem Śląska, wyrażone m.in. poprzez wsparcie dla zamieszkujących te tereny katolików, zachowane zostały w postaci pamiątkowych tablic oraz przywoływania jego insygniów związanych z pełnieniem posługi biskupa Rzymu.

Przechowywane w magazynach archiwalnych materiały przedstawiają barwne świadectwo wydarzeń sprzed stulecia. Dzielimy się nimi z Państwem pokazując po raz kolejny, że o dynamice historii decydują ludzie z całym niesionym przez siebie bagażem wzniosłych idei i aspiracji, ale także ograniczeń i słabości. Ludzie, których przyjmowane na siebie role żołnierza oraz powstańca idą w parze z rolami małżonka, ojca czy brata. Niech obecna prezentacja będzie dla nas przypomnieniem, że jeśli nie oddzielamy bohaterskich czynów od codzienności, odtwarzana historia staje się nam nie tylko bliższa, ale przede wszystkim pozwala nam wyraźniej odczuć, że sami jesteśmy jej częścią.

Prof. dr hab. Mirosław Lenart

Dyrektor Archiwów Państwowych
Joanna Chojcka
Dlaczego warto sięgnąć do archiwaliów?

Plebiscyt słów

OPOLE 1921

...200 femmes de mauvaises moeurs residant à Cosel...

Wir wollen Frankreich schlagen *Na śmierć Francuzów*

Sifilide secondaria **Nous voulons frapper la France**

Mi chiamò coll'appellativo „BISCHERO”. **Malatie venere**

E stata ripetuta la distribuzione individuale di un tubetto di antitifina.

Kiła II okresu **Chcemy wykończyć Francję** *Tajne*

Została powtórzona dystrybucja każdemu tubek ze środkiem antypasożytniczym.

...bravi automobilisti che spero pur felicemente rientrati a Oppeln con

la bella e comodissima Fiat. **Choroby weneryczne** *Secret*

Malatie contagiose *Nazwał mnie używając słowa „GŁUPEK”*

...tenir notre épée aiguisée est notre bouclier immaculé.

W oczach ludu, armia, bardziej niż jakikolwiek inny organizm społeczny,

stanowi całość. **Rapporto sanitario** *Tod fin Franzoser*

...200 kobiet lekkich obyczajów przebywających w Koźlu...

Aux yeux du puple, l'armée, plus que tut autre organisme social, constitue un tout.

A mort les Français ...dzielni automobiliści, którzy, mam nadzieję,

szczęśliwie wrócili do Opoli ładnym i bardzo wygodnym samochodem Fiat.

Choroby zakaźne *Stany chorobowe zwykłe* **Affezioni comuni**

...trzymać nasze miecze naostrzone i nasze tarcze nieskalane.